

ANNA SOPHIA BONDE OM

präster och fyllegubbar

De som går på fotbollsmatch förväntar sig fotboll, inte ishockey, den som går till doktorn räknar med att det kommer att pratas sjukdom. Men hur kommer det sig att par som valt att gifta sig i kyrkan kan komma på idén att be att få slippa det här med Gud och Jesus?

Inte sällan stöter man i prästeriet på människor som har, som de säger, "svårt för det där med Gud och Jesus". Ibland kan denna svårighet bero på att personen i fråga av något slags dunkel anständighetskänsla tycker att sådana ord "känns för stora" och att han inte vill hyckla en tro som egentligen inte finns, alternativt är av mer luddigt slag; han säger kanske då att han tror på "något" men vill inte sträcka sig längre än så. En sådan person har dock sällan något emot att prästen talar om "Gud och Jesus"; tvärtom anser han det vara naturligt, det hör lik-som till.

Men så finns det också en kategori människor som, när de säger sig ha "svårt för det där med Gud och Jesus" också antyder att de skulle föredra en gudstjänst utan sådant prat över huvud taget.

Då infinner sig hos mig vissa frågor: vad är det för en kyrka som möjliggjort sådana yttringar i de breda folklagren? Hur kan det ha blivit så att människor inför en präst kan föra fram sådana önskemål? Mitt eget sätt att hantera detta problem – för jag anser att det är ett problem – är att

å ena sidan förklara att jag inte försöker avkräva personerna ifråga någon fullständig och med Martin Luthers katekes överensstämmande trosbekännelse men att evangeliet, å andra sidan, ingår i paketet. Är det till exempel ett par som önskar kyrklig vigsel säger jag helt enkelt: en sådan för, till skillnad från borgerlig vigsel, med sig vissa saker, bl a detta som ni sammanfattar i "Gud och Jesus".

Ibland räcker det; de blir lite mer trygga när de märker att jag förhåller mig till deras skepsis utan att bli indignerad eller upprörd. Andra gånger infinner sig en definitionens avgrund: jag står på ena sidan med kyrkans uppfattning, de står på den andra, irri-

terade över att inte automatiskt få sin vilja igenom. Cere-monin genomförs men det är också allt. Hos prästen kan efter en sådan episod infinna sig en viss förvirring; gjorde hon rätt i att vara tydlig vad gäller kyrkans syn eller gav hon i själva verket uttryck för teologisk självgodhet, med några stänk av social inkompetens?

SPORT OCH SJUKVÅRD

Jag får lust att tillämpa samma konflikt på andra ämbets-kategorier. Är det inte lite som att gå på fotbollsmatch och klaga över att det inte spelas ishockey? Eller som att hos doktorn från början göra klart att här ska det inte pratas en massa om sjukdomar?

Uppenbarligen råder det en begreppsförvirring inför kyrkans uppgift som inte äger motsvarighet exempelvis inom sportens eller läkarvetenskapens värld. På en MFF-match är alla överens om att det ska spelas fotboll. Man accepterar reglerna och domarens beslut. Det handlar om att få bollen i mål och inte något annat. Likaså går man till läkare för att få reda på vad som inte står rätt till och för att få hjälp med att bli frisk igen. Det finns – inbillar jag mig i alla fall – en ömsesidig förståelse hos läkare och patient om varför patienten alls kommit till vårdcentralen. Samma självklara ömsesidighet finns inte mellan präst och församlingsbor. Kyrkan har, åtminstone i teorin, en klar uppfattning om varför hon erbjuder dop, varför hon firar mässa, konfirmerar, viger och begraver. Men inte sällan stöter man hos "mannen på gatan" på helt andra uppfattningar.

Dopet sägs vara en namngivningsceremoni och en fin tradition som ger tillfälle för släkten att samlas. Konfirmera sig (observera det reflexiva uttryckssättet) är något som "man gör i vår familj". Att gifta sig i kyrkan känns "mer naturligt" och "mer högtidligt" än att genomgå en liknande ceremoni i rådhuset. Jag gissar att det har mycket med estetik att göra; kyrkorummet är vackert och skänker därför lite extra glans till bröllops-dagens festivitäs. Och när dödens obeveklighet drabbat familjen känns det som en tröst att få höra om himlen och det eviga livet

Det är inte ovanligt att präster och teologer hyser uppfattningen att sådana folkliga föreställningar inte ska klandras. Sådant klander sägs vara tecken på teologisk självgodhet, på snobbism och "elittänkande" och anstår inte en svenskkyrklig präst; folkkyrkan måste kunna rymma alla människor och (näja, nästan) alla föreställningar.

Men det är nog bara i kyrkans värld som den sortens fanatiska anpassningsförmåga är möjlig.

Jag har svårt att tänka mig att patienter skulle förhålla sig till sin läkare som församlingsborna till sin präst. Och jag har svårt att föreställa mig läkare som skulle bemöta sina patienter som vissa präster bemöter sina församlingsbor. En läkare som ger sin cancersjuka patient antibiotika skulle varken kallas vidsynt eller tolerant, han skulle inte kallas en "sann människovän". En präst däremot förväntas bejaka alla tänkbara folkliga föreställningar.

Sjukvården har här en stor fördel framför kyrkan. Människor ber inte om att få bli opererade för att det är "en fin tradition". De blir opererade därför att de inte är friska men gärna vill bli det. De kan kanske inte i alla lägen känna att de är sjuka, men de litar på läkarens omdöme och hans förklaring till röntgenbilderna. I andra fall känner de själva att de inte är friska och upplever efter operationen en märkbar förbättring i sin kropp.

Nu kanske inte alla, ens i Svensk Tidskrifts läsekrets, tycker att denna jämförelse mellan läkaren och prästen är riktigt giltig. Ni kanske tänker att "det är väl ändå att dramatisera saker och ting, att ta upp till ytan gamla vanföreställningar som vid det här laget borde vara förpassade till kyrkohistorien. Ingen vettig människa tror väl längre på synden och Djävulen... annat än som symboler?"

Ändå tycker jag det borde vara svårt att komma ifrån det faktum att såväl vår kyrkohandbok som våra kyrkliga urkunder menar att prästens ämbetsroll är ganska lik läkarens. Dopet sägs uttryckligen medföra att Gud "föder oss till nytt liv". I bönen över dopvattnet ber vi bl a: "Sänd ditt ord och din Ande så att han som nu ska döpas i detta vatten blir renad från syndens skuld. Föd honom till ett nytt liv i Kristus." Dogudstjänsten förutsätter existensen av en ond makt i världen och menar att det bara finns två alternativ, av vilka inget är särskilt neutralt. Därför heter det i den s.k befrielsebönen: "Gud, du som ensam räddar från allt ont, befria NN från mörkrets makt, skriv hans namn i Livets bok och bevara honom i ditt ljus, nu och alltid." Också en ytlig textanalys berättar för oss att det knappast handlar om någon mysig, astrid lindgrensgullig namngivningsceremoni.

Jag blir alltid lika förvånad när jag, tillsammans med föräldrarna, i dopsamtalet kommer fram till innebörden av denna bön och ingen av dem ens höjer ett ögonbryn. Självt tycker jag att den borde kunna uppfattas som tämligen anstötlig. Men kanske ser de mig och dopsamtalet som det pris de får betala för den vackra ceremonin. Jag är som ett reklamavbrott; drar för ett ögonblick uppmärksamheten bort från det verkligt väsentliga och säger en hel del konstigheter, men det är inget att bli förvånad över. Präster är som de är: de säger en del konstiga saker men i grund och botten är de oförargliga, lite som fyllgubbar.

Dogudstjänsten är ingen ovanligt allvarlig typ av gudstjänst. Jag skulle vilja hävda att hela kyrkans uppdrag har en anmärkningsvärt allvarlig karaktär. Det handlar om liv eller död – med eviga dimensioner. Det handlar om Guds närvaro i världen – eller den allra mest ömkansvärda, kosmiska ensamhet. Dessa är alternativen. Någon "linje 3" finns inte.

Accepterar man texternas anspråk, utan att reducera dem till symboler och myter, då vill man helst inte vara den som bidrar till en trivialisering av den kristna tron. Då blir det liksom...viktigt att berätta för människor vad kyrkan menar och lika viktigt att inte låta människor vara kvar i vanföreställningar som kan kosta dem deras eviga salighet. Med det perspektivet måste man prioritera: är det inte viktigare att hindra lilla Lisa från att springa över den kraftigt trafikerade gatan än att inte kränka hennes integritet genom att ta tag i hennes arm, måhända lite bryskt? Är det inte bättre att rädda hennes liv än – om nu det är alternativet – hennes teologiska frihet? Kanske är det i vissa lägen bättre att tänka rätt än att tänka fritt, i alla fall om man drabbats av en dödlig sjukdom?

Och har då inte vi präster inte bara rättigheten utan rentav skyldigheten att, som läkaren inför en patient med svår cancer, inte säga att allt står väl till utan berätta om de möjligheter som står till buds? Berätta om allvaret i sjukdomen och det ständiga erbjudandet om hälsa? Här har kyrkan en fördel framför läkarvetenskapen: där all cancer ännu inte går att bota finns det ingen likgiltighet, ingen avundsjuka, ingen girighet, förtvivlan eller ångest som inte Kristus gick i döden för, ingen själslig eller andlig åkomma som inte erbjuds befrielse. Inte för att kyrkan skulle vara så förträfflig, men för att hennes Gud är på en gång världsalltets skapare och varje människas vän.

Anna Sophia Bonde (a_s_bonde@hotmail.com) är präst i Svenska kyrkan.